

[Handläggare]
[Avdelning]

Val av mätteknisk insats – reviderad version 2022

Det här dokumentet innehåller riktlinjer för mättekniska insatser inom statistikproduktionen på SCB. Målgruppen är produktionsteam och undersökningsledare, men informationen kan även vara viktig för andra som är engagerade i statistikproduktionsprocessen.

För statistikprodukter med direktinsamling är det grundläggande att uppnå tillräckligt bra kvalitet på de data som ska samlas in. Därför ska en mätteknisk insats genomföras för de mätinstrument som används i SCB:s datainsamling. Syftet är att minska riskerna för mätfel och underlätta för uppgiftslämnarna.

SCB har en strategi för vilka mättekniska insatser en statistikprodukt med direktinsamling ska genomgå och med vilken ambitionsnivå. Nivån på insatsen baseras på produktens egenskaper och ska betraktas som en fastställd standard inom SCB. I dialog med mättekniker kan en anpassning av insatsen göras utifrån de bedömda behoven; i de fall insatsen avviker från den ursprungliga nivån (uppåt eller nedåt) ska skälen till avvikelsen dokumenteras av ansvarig för produkten. Nedan beskrivs när insatser ska göras och hur produktens egenskaper ”översätts” till en insatsnivå för mättekniska test (se tabellerna nedan). Insatserna som specificeras i riktlinjerna är riskbaserade genom att de tar hänsyn till både sannolikheten för att fel uppstår samt eventuella konsekvenser av felen.

Beslut om mättekniska insatser ska genomföras

Inför en produktionsomgång ska det göras en bedömning om en mätteknisk insats ska genomföras. Bedömningen ska göras av produktionsteamet alternativt undersökningsledaren och vid behov tillsammans med mättekniker. Avgörande för om det ska göras en mätteknisk insats är att något eller några av nedanstående villkor är uppfyllda:

- Om mätinstrumentet är helt nytt.
- Om mätinstrumentet ändras, då frågor eller instruktioner ändras, läggs till eller tas bort t.ex. på grund av att uppgiften hämtas från annan datakälla.

- Om en ny/förändrad insamlingsmetod eller nytt insamlingsverktyg införs vid sidan av eller i stället för tidigare metod/verktyg (byte från gamla till nya SIV etc.).
- Om mätsituationen förändras på ett sätt som gör det troligt att tidigare testresultat inte längre är relevanta (ny undersökningsgrupp, samhällsförändringar, ny kulturell kontext etc.).
- Om det finns indikationer på problem med mätinstrumentet (t.ex. från loggbok, debriefing, granskning eller processdata).
- Om mätinstrumentet inte har testats tidigare enligt SCB:s rutiner.
- Om inget av ovanstående villkor är uppfyllt men kunden ändå önskar test eller om SCB:s uppdragsråd bedömer det nödvändigt av policyskäl.

Strategi för val av mätteknisk insats

När en mätteknisk insats ska genomföras ska valet av testupplägg för produkten göras i samråd med mättekniker och inom ramen för det produktionsobjekt som statistikprodukten tillhör. Valet baseras på produktens egenskaper (se nedan). Utifrån dessa egenskaper följer de mättekniska insatsnivåerna.

För produkter som SCB gör på uppdrag är insatsnivån inte obligatorisk, men det är den testansats som SCB ska föreslå och argumentera för i kontakt med kunden. Om kunden väljer att testa på en lägre nivå än den rekommenderade ska skälen dokumenteras av ansvarig för produkten. För uppdragsprodukter finns det också en miniminivå för test, nivå Lägsta, som ingår i priset och inte kan väljas bort av kunden. Den finns bland annat för att inte riskera att skada uppgiftslämnarklimatet och SCB:s anseende. Nivån är en undantagslösning och är därför inte med i tabellerna, men innehållet finns beskrivet i avsnittet Insatsnivåernas innehåll och omfattning.

Produktegenskaper översätts till insatsnivåer

Produkter i produkt databasen

I första hand ska insatsnivån utgå från produktens egenskaper som finns dokumenterade i produkt databasen. I de fall produkten inte är registrerad i produkt databasen ska andra egenskaper användas (se avsnitt Produkter som inte finns i produkt databasen).

Egenskaperna i produkt databasen som ska användas är¹:

- **Samhällsviktig** – ”Med samhällsviktig menas att produktens informationsinnehåll bedöms vara viktigt för att undvika eller för att hantera en större krissituation som drabbar samhället eller under höjd beredskap.” Avdelningschefen avgör om en produkt är samhällsviktig (Kategorier: Ja eller Nej).
- **Riktighet** – ”Att tänka på vid bedömning av riktighetsaspekten är att felaktig information kan leda till
 - felaktiga beslut
 - minskat förtroende
 - kostnader p.g.a. avtalsbrott (och i allmänhet)”

Riktighet är indelad i tre kategorier:

- R1 Oriktig information kan medföra **måttlig skada**.
- R2 Oriktig information kan medföra **betydande skada**.
- R3 Oriktig information kan medföra **allvarlig skada**.

Tabellen nedan visar kopplingen mellan egenskaper och insatsnivåer för produkter som finns i produkt databasen. De tre insatsnivåerna kallas Låg, Medel och Hög.

Samhälls- viktig	Riktighet	Insatsnivå
Ja	3	Hög
Ja	2	Hög
Ja	1	Medel
Nej	3	Hög
Nej	2	Medel
Nej	1	Låg

¹ För mer information kring klassificeringen, se Handledning produkt databasen som finns på Inblick.
T:\Gemensamma\Net apps\KIS\Produkt databasen

Produkter som inte finns i produkt databasen

För produkter som inte finns registrerade i produkt databasen (t.ex.

ad hoc-uppdrag) ska följande egenskaper användas för att avgöra insatsnivån:

- **Känslighet** – produkter med många frågor som kan upplevas som provocerande, genanta, hotfulla, närgångna eller för intima kan vara obehagliga att besvara. Frågorna kan skada uppgiftslämnarklimatet och SCB:s anseende och är därför ett skäl för noggrann testning. Känsliga ämnen innefattar i individundersökningar bl.a. psykisk hälsa, sexualliv och utsatthet för våld och andra brott. I företagsundersökningar innefattar känsliga ämnen bl.a. prognoser, detaljerade investeringar och vissa prisuppgifter. Produktionsteam/undersökningsledare får bedöma det med stöd av mättekniker och i vissa fall med stöd av SCB:s uppdragsråd, genom jämförelse med liknande produkter. (Kategorier: Ja eller Nej).
- **Omfattning** – produktens omfattning har betydelse för insatsnivån för test. I första hand beaktas mängden uppgiftslämnare – antal mätt i absoluta och relativa tal – och i andra hand mätinstrumentets omfattning. Ju fler uppgiftslämnare som deltar och ju högre andel av populationen som undersöks, desto större är den negativa inverkan från ett bristfälligt mätinstrument. Vad som avses med ”stor” respektive ”liten” omfattning är svårt att exakt fastställa. Produktionsteam/undersökningsledare får bedöma det med stöd av metodansvarig och mättekniker.

Tabellen nedan visar kopplingen mellan egenskaper och insatsnivåer. Precis som för uppdragsprodukter i produkt databasen finns det utöver insatsnivåerna i tabellen en miniminivå för test, nivå Lägsta, som ingår i priset och inte kan väljas bort av kunden.

Känslighet	Omfattning	Insatsnivå
Ja	Stor	Medel
Ja	Liten	Låg
Nej	Stor	Låg
Nej	Liten	Låg

Insatsnivåernas innehåll och omfattning

Nedan redovisas vad de olika insatsnivåerna innehåller. Vilka mättekniska metoder som är möjliga skiljer sig åt mellan återkommande produkter och engångs- eller nya produkter. För återkommande produkter kan information från tidigare insamlingar tas till vara i testsyfte. Exempelvis kan data analyseras, inspelningar medlyssnas (om intervju), samt granskare och intervjuare medverka i debriefings.

Lägsta

Nivå Lägsta utgör minimikravet på test för produkter som SCB utför på uppdrag och används när den externa kunden inte väljer högre insatsnivåer. Insatsnivån Lägsta innefattar inga kvalitativa eller kvantitativa tester utan består av mättekniska bedömningar i formen av en *Begränsad mätteknisk granskning*. Det är en översiktlig granskning som endast fokuserar på att hantera de mest framträdande problemen i mätinstrumentet. På grund av det finns en risk att mättekniska problem inte framkommer i granskningen.

Låg

För nya produkter innefattar insatsnivån Låg inga kvalitativa eller kvantitativa tester utan består av mättekniska bedömningar genom en *Mätteknisk granskning*. Det är en djupgående granskning med bland annat analys av konsekvenser och utvecklade förslag på lösningar.

Om datainsamling genomförts tidigare (återkommande produkter) finns det större möjligheter att tillämpa kvalitativa och kvantitativa metoder. Information från föregående insamlingar ska i regel tillvaratas genom *debriefing* av granskare/intervjuare eller *analys av data*. Därefter följer en *Mätteknisk granskning*.

Medel

För nya produkter innefattar insatsnivån både mättekniska bedömningar och kvalitativa tester, genom *Mätteknisk granskning* och *Kognitiva intervjuer*. Nyttan, jämfört med nivå Låg, är att de kognitiva intervjuerna bidrar med uppgiftslämnarnas perspektiv och ger möjligheten att djupare utreda specifika uppgiftslämnarproblem.

Om datainsamling genomförts tidigare (återkommande produkter) finns det större möjligheter att tillämpa kvalitativa och kvantitativa metoder. Information från föregående insamlingar ska i regel tillvaratas genom *debriefing* av granskare/intervjuare eller *analys av data*. Därefter följer en *Mätteknisk granskning* och *Kognitiva intervjuer*.

Hög

Detta är den högsta insatsnivån. Den består av mättekniska bedömningar, kvalitativa och även kvantitativa tester eftersom det är

av hög vikt att produkten har ett så säkert mätinstrument som möjligt. Här kan alla mättekniska metoder (*Mätteknisk granskning, Kognitiva intervjuer, debriefings, analys av data, medlyssning och experiment*) bli aktuella i olika kombinationer och omfattning.

På denna insatsnivå måste det övervägas om, och sådana fall i vilken omfattning, de extra insatserna är motiverade ur mätteknisk synpunkt och givet produktens övriga behov (se Design av statistiska undersökningar. En vägledning). Om dessa insatser inte bedöms som motiverade kan testupplägg Hög i realiteten bli likt Medel.